

nadžkof
ANTON VOVK

božji služabnik

+ Anton Vovk

Dr. Anton Vovk pri ustoličenju za nadškofa v ljubljanski stolnici, 4. marca 1962.

Dragi bralci!

Božja previdnost je slovenskim kristjanom v času preizkušnje podarila v nadškofu Antonu Vovku dobrega pastirja in pogumnega pričevalca za vero. Z veseljem pozdravljam izid te knjižice v slovenskem jeziku. Naj zgled božjega služabnika nadškofa Antona Vovka tudi vas krepi v neomajnem zaupanju v Gospoda in v velikodušnem služenju Bogu in ljudem!

Ljubljana, 23. april 2008

msgr. ALOJZ URAN
ljubljski nadškof in metropolit

Blaž Otrin – Anton Štrukelj

NADŠKOF ANTON VOVK BOŽJI SLUŽABNIK

Življenjska pot nadškofa msgr. Antona Vovka

Anton Vovk se je rodil 19. maja 1900 v Vrbi na Gorenjskem v isti sobi kot njegov prastric France Prešeren. Ljudsko šolo je opravil na Bre znici in v Kranju, kjer je obiskoval tudi prvih šest let gimnazije. Starša sta mu zgodaj umrla, oče, ko še ni dopolnil štirih let, in mati, ko je bil star 17 let. Jeseni 1917 je vstopil v Škofove zavode v Šentvidu nad Ljubljano v malo semenišče. Tam je leta 1919 maturiral, nato je vstopil v ljubljansko bogoslovje in bil 29. junija 1923 posvečen v duhovnika.

Prva tri leta je služboval kot kaplan v Metliki. Od leta 1926 je bil najprej kaplan, nato pa od leta 1928 župnik v Tržiču. Na začetku se je moral soočiti z velikim finančnim dolgom župnije. To stanje je sicer uspešno popravil, vendar ga je to stalo veliko skrbi in zdravja, saj prav v ta čas sega začetek njegove bolezni, ki ga je nato spremljala vse življenje. V času vodenja župnije se je izjemno izkazal tako na pastoralnem,

Novomašnik Anton Vovk v domači župniji Breznica leta 1923.

prosvetnem, duhovnem kot socialnem področju. Prenovil je župnijsko cerkev in druge sakralne objekte ter mesečno izdajal *Cerkveni glasnik*, ki je bil najvzorneje urejen župnijski list v škofiji. Zaradi odličnega vodenja župnije je bil 6. junija 1936 imenovan za škofijskega duhovnega svetnika.

Leto dni pred začetkom vojne, 15. aprila 1940, je bil imenovan, 2. septembra 1940 pa umeščen za stolnega kanonika v Ljubljani, in sicer z namenom, da s časom prevzame mesto rektorja novega Baragovega semenišča. Vojna je vrezala nov tok dogodkov in Vovk je postal predsednik škofijskega odbora za pomoč duhovnikom beguncem. V Ljubljansko pokrajino so bili pregnani ali so se vanjo zatekli številni duhovniki z ozemelj, ki so jih zasedli Nemci (Štajerska in Gorenjska). Odbor je skrbel za ureditev njihovih bivališč ter ostale nujne potrebščine, kar je bilo v vojnih okoliščinah težavno delo. Dne 26. julija 1944 je postal še vodja Bogoslovnega semenišča.

Ob začetku vojne je škof Gregorij Rožman določil vrstni red generalnih vikarjev, ki bi namesto njega prevzeli vodenje škofije, če bi se mu zaradi nepredvidljivih razmer kaj pripetilo. Vovk je bil na seznamu napisan kot zadnji, peti. Razvoj dogodkov pa je pripeljal do tega, da je po končani vojni in aretaciji gene-

Anton Vovk pri birmi leta 1907 z botrom Antonom Zupanom.

ralnega vikarja Ignacija Nadraha prav Vovk 15. junija 1945 prevzel vodenje ljubljanske škofije, in tako je v tistih skrajno divjih časih za Cerkev postal generalni vikar in »generalni revež«, kot je sam zapisal. Leto zatem mu je v imenu svetega očeta nuncij Joseph Patrick Hurley zastavil vprašanje, ali je pripravljen prevzeti mesto pomožnega škofa. Vovk je zapisal: »Ostrmel sem. Izrečeno mi je bilo nekaj, na kar (Bog mi je priča) prav nikdar v življenju nisem mislil in na kar se seveda tudi pripravljaj nisem nikoli. /.../ Prosil sem za pol ure odloga. /.../ Ko sem prišel, ves prevzet, iz sobe, sem se napatil v stolnico k brezijanski Mariji Pomagaj, da se tam odločim. /.../ Pred brezijansko Marijo Pomagaj še nisem pokleknil nikdar z večjo zadevo. Kako lepo je bilo v dijaških letih, ko sem tolikrat iz Vrbe peš romal na Brezje, v poletju večkrat kar vsako nedeljo, in sem tam ob Pomočnici svoj poklic le utrjeval. /.../ Izrekel sem z Marijo, naj se zgodi volja božja in volja Cerkve ...« Za škofovsko geslo si je izbral geslo »In Domino confido«. In prav to zaupanje mu je pomagalo, da je v časih hudih preizkušenj zmožel modro krmariti njemu tako ljubo ljubljansko škofijo. Poleg ljubljanske škofije sta mu bili zaradi nove meddržavne ozemeljske razdelitve zaupani še apostolska administratura slovenskega dela reške škofije (od leta 1951 do 1961) in apostolska administratura slovenskega dela tržaško-kopsrske škofije (od leta 1951 do 1955).

Župnik Anton Vovk na obisku pri svojih domačih v rojstni hiši v Vrbi leta 1935.

Škof Vovk je slovel kot izjemen govornik. Trpečim ljudem je podarjal tolažbo in moč. S svojim žametnim baritonom je brez ozvočenja obvladal vsak prostor.

Ljubljanski škof v času preganjanja Cerkve

Ko je oblast izvedela za to imenovanje, mu je takoj dala vedeti, da ga ne bo priznala ne kot škofa ne kot generalnega vikarja in da naj se pripravi na težave. In to je skoraj edina obljuba, ki jo je ves čas njegovega škofovanja tudi zvesto izpolnjevala. Vovk se je kot generalni vikar, nato pomožni škof, apostolski administrator, škof in končno nadškof znašel v povsem spremenjenih in novih razmerah kot njegovi predhodniki. Nova »ljudska oblast« je z izpeljavo revolucije ukrojila nov družbeni sistem, ki ga je v popolnosti nadzirala in ki je pomenil popolno diskontinuiteto s stanjem pred letom 1941. Cerkev je bila edina, ki ji je v novih razmerah uspelo ohraniti avtonomijo in je partijski strukturi nudila edino alternativo. Partija se je tega zavedala, zato jo je hotela na vsak način zlomiti.

Ob koncu vojne je domovino zapustilo blizu 300 duhovnikov in redovnikov, samo iz ljubljanske škofije 185, nekaj je bilo izvensodno pobitih, nova oblast pa jih je vedno znova in znova zapirala na dolgoletne zaporne kazni. Že maja 1945 je bilo zaprtih 50 duhovnikov. V Sloveniji je bilo od konca vojne do leta 1961 na sodišču obtoženih 429 duhovnikov, pri čemer je bilo 339 obsojenih na zaporno kazen, mnogi med njimi celo večkrat. Devet duhovnikov je bilo obsojenih na smrt, štirje so bili tudi usmrčeni.

Politično zatiranje Cerkve

Ljudska oblast je vedno znova izumljala nova sredstva, s katerimi bi spodkopala Cerkev, saj je načrtovala, da bo proces »razkristjanjenja« slovenskega človeka dolgotrajen, oz. kot je dejal Matija Maček: »Ideološka borba proti verskim predsodkom bo dolga in ostra ter je pri nas najbolj težka, ker so Slovenci najbolj veren narod ter bo to šlo skozi generacije.« Z agrarno reformo in nacionalizacijo so bila Cerkvi odvzeta vsa materialna sredstva. Razgibano socialno, društveno, kulturno in prosvetno življenje je bilo popolnoma onemogočeno, saj si je za vsa ta področja država pridržala absolutni monopol. Verski shodi so bili prepovedani, tiskarne odvzete, procesije ovirane. Dopuščali so, seveda ob strogem nadzoru in stalnem oviranju, le najosnovnejše versko življenje, eno veliko semenišče za vzgojo duhovnikov, skromen verski list *Oznanilo*, verouk pa je bil stalna točka izsiljevanj. Po koncu vojne ga je oblast, da bi ga laže nadzorovala, želela obdržati v šolah, ga nato na različne načine šikanirala, dokler leta 1952 končno ni bil odpravljen iz šol. Takoj po koncu vojne so uvedli tako imenovani »pristanek«. To je bil ukrep, pri katerem je oblast vsakemu duhovniku, ki med vojno ni bil na svoji župniji, samovoljno dovolila ali prepovedala delovanje na

Škof Vovk in njegovi tajniki: Franci Vrhunc, Stanislav Lenič, Božidar Slapšak in Ivan Merlak. Vsi tajniki so izkusili zapore.

župniji, kasneje pa se je razširil na vsakoletne premestitve duhovnikov in celo na novomašnike. Za ta ukrep izsiljevanja, ki so ga izvajali do leta 1952, ni oblast nikoli izdala nikakršnih zakonov ali pisnih navodil, uporabljala in zaostrovala ga je po potrebi. Bil je edinstven v vsej Jugoslaviji in je veljal le v Sloveniji.

Škof Vovk in mariborski škof Maksimiljan Držečnik z vodstvom ljubljanskega semenišča in novomašniki leta 1951. UDV je novomašnike vse poletje zadrževala v semenišču in jih zasliševala.

Že tako slabo gmotno situacijo Cerkve so zaostriili še z dodatnimi ukrepi. Že leta 1946 je Vlada LRS prepovedala pobiranje bire, ki je bila v nekaterih podeželskih župnijah glavni vir preživetja duhovnikov in cerkvenih uslužbencev. Iz leta v leto se je zaostrovalo tudi vprašanje prostovoljnih darov, za katere je bilo potrebno med letoma 1949 in 1953 pridobiti posebno dovoljenje oblasti, ki pa so ga dobili le tisti duhovniki, ki so bili člani CMD – Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov LRS. Nikakor pa niso pustili pobiranja posebnih nabirk npr. za semenišče. Zelo težka so bila tudi davčna bremena. Dohodke verskih obredov so posamezni finančni organi samovoljno obdavčevali, obdavčevali so npr. celo krste, za kar se ni dobivalo nikakršnih dohodkov. Stanje se je v naslednjih letih še zaostriilo, saj so morali duhovniki plačevati še prometni davek. Ljubljanski škofiji je bil v letih do 1955 naložen tako visok davek, da ga nikakor ni bila zmožna plačati, zato so ji leta 1955 zaplenili dvorec Goričane in 10 ha zemlje, ki so jo smeli obdržati po agrarni reformi.

Hudi napadi na pastirja

Brezobzirnost in brutalnost nove oblastne nomenklature je na svoji koži izkusil tudi škof Vovk, ki je predstavljal osrednjo osebnost Cerkve na Slovenskem. Paleta pritiskov na škofa je bila izjemno raznovrstna, vodilno vlogo pri tem pa je igrala partijska tajna revolucionarna policija – Uprava državne varnosti (UDV). Njeno delovanje je obsegalo različne ravni, od zasliševanj, spremljanja na vseh birmovanjih, vizitacijah, analiz njegovih pridig, zasliševanja in maltretiranja duhovnikov in laikov v Vovkovi bližini, pisanja dnevnih poročil o tem, kje se je nahajal, s kom je govoril, kakšna stališča ima do posameznih vprašanj, preiskav na škofiji, pregleda celotne pošte, ki je prihajala na ordinariat in z njega, poizkusi atentatov in končno seveda sramotnega zažiga 20. januarja 1952 v Novem mestu.

V času vodenja ljubljanske škofije ga je UDV vsaj 90-krat zaslišala. Vovk jih je doživljal kot nujno zlo in teror, vendar je ostal tudi ob najhujših pritiskih dostojanstven, pokončen in načelen. Na zasliševanjih so ga skrajno grobo izsiljevali, poniževali in žalili, operativno pa so jih vodili skrajno preverjeni in indoktrinirani ljudje, med katerim najdemo tudi osebe, ki so kasneje postale vodilni politični funkcionarji, kot npr. Mitja Ribičič in Zdenko Roter. Zasliševali so ga ves čas vodenja ljubljanske škofije na raznih lokacijah ob vseh mogočih urah, večkrat celo na bolniški postelji.

Ob pregledu vsebine zaslišanj opazimo, da je bila najpogostejša tema do leta 1952, t.j. do prekinitve odnosov med Jugoslavijo in Svetim sedežem, nuncij oz. Vatikan. Stalno se pojavljajo vprašanja o nunciju: kje je bil, kaj sta govorila, kakšne napotke mu je dal, kakšne podatke mu pošilja, kakšno tajno mrežo ima v državi ... Na začetku so mu tako predstavniki oblasti kot UDV dajali namige, naj se Cerkev na Slovenskem kar se da postavi na svoje noge, neodvisno od Vatikana, vendar so kmalu spoznali, da s to taktiko ne bo nič, zato so ga nagovarjali in ga izsiljevali, naj bo vendar »ljudski«. Ko tudi to ni uspelo, so ga začeli prepričevati, da si bo s svojim zadržanjem nakopal jezo Vatikana, ki mu niso

všeč škofje, ki imajo takšno zadržanje do oblasti kot on. V svoji skrbi za narodov blagor pa se je UDV bala, da bo Vovk s svojim protiljudskim delovanjem škodoval celo veri. Ker je bil Vovk »trdovraten«, kot so ga označili zasliševalci, in ni bil dovzeten za tovrstne namige, so ga zmerjali, da vodi amerikkansko-vatikansko politiko, da je Korošček in Natlačevov podrepnik, voditelj reakcije, in mu očitali, ali je kot tak sploh Slovenec. Pritisk zaradi informacij v zvezi z nuncijem kot tudi sicer se je dodatno stopnjeval v letu 1949 v zvezi z duhovniškim društvom in je pred prekinitvijo odnosov med FLRJ in Svetim sedežem leta 1952 dobival že skrajno sprevržene namige. Tako so ga med zaslišanjem 4. avgusta 1949 pozkušali prepričati, naj nunciju med obiskom ukrade aktovko oz. naj jim pomaga, da bodo to storili sami, ali naj dopusti, da bo med pogovorom z nuncijem skrivno navzoč tudi organ UDV. Oktobra 1952 so Vovka kljub izredno hudi boleznii zasliševali celo na bolniški postelji na škofiji in na tak način hoteli iz njega izvleči podatke. Vprašanje Svetega sedeža je nato za nekaj let potihnilo in postalo zopet aktualno od leta 1958 v zvezi z Vovkovimi potovanji v Rim.

Na zaslišanjih so ga večkrat z grobim izsiljevanjem hoteli pridobiti za svojega sodelavca in mu v zameno ponujali razne ugodnosti in predvsem izpustitev zaprtih duhovnikov. Ker je Vovk ostal neomajen in pokončen, zvest Kristusu in Cerkvi, so za kazen in zaradi izsiljevanja zapirali številne duhovnike ob njem in bogoslovce. Ker 23. decembra 1948 ni pristal na postavljene zahteve, mu je UDV odgovorila: »Še jutri boste zvedeli, kateri duhovniki so zopet nanovo zaprti, če nam ne boste dali nocoj gotovih obvez.« Isto noč so za šest let in pol zaprli bolnega škofijskega tajnika Božidarja Slapšaka, ki se je ravno vrnil s prestajanja kazni, in za eno leto kanonika Franca Kimavca. Vovk je sicer prigovarjal: »Čudim se pa temu, da mene ne zaprete, če sem vzrok zaporu vseh duhovnikov. Tu sem.« UDV mu je skrajno cinično odgovorila: »Vemo, da bi Vi radi, da bi Vas zaprli. Zato, da bi s tem naredili mi veselje nunciju in Vatikanu, ki bi se razpisaval, kako in zakaj je zopet en škof v Sloveniji zaprt. Zaenkrat tega veselja ne bomo nunciju in Vatikanu delali. Le glejte posledice svojega dela.«

Psihično nasilje in poskusi atentatov

Poleg vsega psihičnega nasilja je bil škof tudi večkrat tarča pozikusov atentatov in fizičnih obračunov. Na dan birmе v Kočevju maja 1947 je oblast zaustavila javni prevoz, da se ljudje iz okoliških vasi ne bi mogli udeležiti slovesnosti. Odklopili so elektriko in vodo ter prepovedali točenje pijač in postrežbo hrane. Avtomobilu, s katerim se je škof pripeljal, pa so predrli vse štiri pnevmatike. Zaradi revmatizma, ki se je škofu pojavil kmalu po začetku vodenja škofije, je odšel avgusta 1947 na zdravljenje v Dolenjske Toplice. UDV je pred župniščem, kjer je začasno prebival škof, organizirala proteste. Najeti in na silo vpoklicani demonstranti so razbili stekla na župnišču in vdrli vanj, da bi obračunali s škofom. Odnehali so šele po odločnem in samozavestnem nastopu škofa Vovka, ki je demonstrante tako zmedel, da so zapustili prizorišče. Ob birmi v Škofji Loki maja 1951 je UDV neki osebi izročila steklenico z naročilom, naj vsebino strese v juho, ki jo bodo ponudili škofu pri obedu. Naročilo ni bilo opravljeno, ob preiskavi steklenice pa je bilo ugotovljeno, da je vsebovala mešanico ricinusa in starega olja. V juniju 1951 so najeti razgrajachi na Bledu razdejali pritličje župnišča, v katerem je prenočeval škof. Med vizitacijami in birmami po župnijah so bili duhovniki redno zaslišani, večkrat tudi zaprti, ljudje so bili na različne načine ustrahovani, slovesnosti pa na različne načine ovirane. Tako so npr. žgali mlaje, cerkve polivali s fekalijami, organizirali montirane proteste, udarniška dela na dan birmovanj, cerkve in župnišča so pleskali s proticerkvenimi gesli ...

Ob birmovanju na Grahovem 1948. Oblasti so ovirale prevoz z avtomobilom. Škof Vovk se je nasmejan peljal z vprežno kočijo.

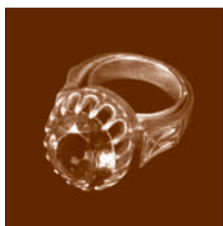
Zažig v Novem mestu 20. januarja 1952

Višek nasilja nad škofom je predstavljal zažig v Novem mestu. Škof Vovk se je 20. januarja skupaj s spremstvom iz Ljubljane z vlakom odpeljal proti Novemu mestu, da bi v župniji Stopiče blagoslovil obnovljene orgle. Že med vožnjo do Novega mesta je bil v enem izmed predorov polit s smrdljivo mastno tekočino. Ko je vlak prispel do novomeške železniške postaje, je škof skupaj s spremstvom izstopil. Tam je bila zbrana množica protestnikov, ki je škofa pričela zasramovati in z njim fizično obračunavati. Divja množica ga je potisnila nazaj

Škof Anton Vovk po zažigu v Novem mestu, 20. januarja 1952.

na vagon in ga obkolila. Nekdo iz množice ga je ob vzklikih »Ubijmo hudiča!« polil z bencinom in zažgal. Škofova suknja je pričela goreti z močnim modrim plamenom ter mu močno ožgala obraz. Ob krikih množice: »Zgori, hudič! Crkne naj hudič!« se je boril s plameni, odvrigel goreči plašč ter pogasil goreči kolar iz celulojda, ki mu je povzročil še posebej hude opekline. Posledica tega je bila močna brazgotina na vratu, ki ga je spremljala do smrti in je bila vidno znamenje njegovega mučeništva. V vagon je nato vstopil miličnik, ki je škofa napotil v čakalnico z obljubo, da ga bo zavaroval pred množico. Kalvarija se je tam nadaljevala, saj je množica izmučenega

Škofov prstan, ki ga je med divjanjem množice v Novem mestu izgubil. Po naključju ga je našel železnikar in ga prek novomeškega prošta vrnil škofu.

škofa prisilila, da je stopil na mizo, kjer so ga zasramovali. Uro in pol po prihodu vlaka na postajo, je prišla UDV in škofa napotila nazaj na vlak, češ da ga bodo varovali pred demonstranti. Ti so nato ovirali prihod zdravnika, kasneje pa tudi avto, s katerim so hoteli škofa prepeljati v bolnišnico, tako da se je le z najosnovnejšo zdravniško oskrbo moral z vlakom vrniti v Ljubljano in šele nato poiskati zdravniško pomoč. Vse dogajanje v Novem mestu je trajalo kar štiri ure in pol, pri čemer nihče, niti policija

niti organi UDV, ni izvedel nobenega ukrepa zoper naščuvano in razjarjeno množico. S tem pa preganjanja še ni bilo dovolj. Ko se je zaradi opeklin zdravil v bolnišnici in bil zaradi posledic večkrat napol nezavesten, ga je na bolniški postelji dvakrat zasliševala UDV.

Oblast je hotela zažig pred širšo javnostjo prikazati kot neljub incident množice domoljubov, ki je v škofu videla utelešenje vsega zla in gorja, ki so ga pretrpeli zaradi okupatorja in domačih izdajalcev. Iz poteka dogodkov in ohranjene arhivske dokumentacije Komunistične partije Slovenije pa je povsem jasno razvidno, da je zažig skrbno organiziralo vodstvo partije v sodelovanju z UDV. Direktni udeleženci zažiga niso bili nikoli kaznovani, še več, oblast se jim je za njihovo dejanje v kasnejših letih bogato oddolžila.

Pastirjeva ljubezen do duhovnikov

Vovkova največja skrb in ljubezen so bili sobratje duhovniki. Vedno jih je rad sprejel na pogovor v škofijo, se z njimi družil, jih bodril in jim vlival poguma. Kolikokrat je zanje posredoval pri organih oblasti, UDV, verski komisiji, pa čeprav, žal, skoraj vedno brez uspeha. V duhovni oporoki je zapisal: »Hudo mi je, ko ne morem danes posvetiti novomašnikov. Molim, da bi bili dobri. Ohrani jih, Gospod, in blagoslovi vse naše duhovnike! Neizmerno jih imam rad. Zato ker so Gospodovi in zanj delajo in trpijo. Zelo mi je hudo, če sem bil kdaj s kom bolj trd. Res, le potreba je to prinesla in moji zmučeni živci. Sproti sem rad odpuščal, vse pozabil, in za isto prosim tudi vse svoje drage sobrate.« Izredno skrb je imel tudi do redovnikov in redovnic, saj so mnoge redove v Sloveniji prepovedali, redovnike pa preganjali. Njegovo skrb in človečnost lepo oriše dejanje zadnjega dneva življenja, ko je bolni redovnici v bolnišnico poslal voščilo in breskve.

Posvečevanje novomašnikov
v Ljubljani, 29. junija 1950.

Vovkova posebna bolečina je bilo Cirilmetodijsko društvo (CMD) duhovnikov, katerega ustanovitev in delovanje sta bila vodena in nadzorovana s strani oblasti, in sicer prav z namenom diferenciacije Cerkve na vseh nivojih, med nižjo in višjo duhovščino, med nižjo in »patriotično« duhovščino samo, med škofi v Jugoslaviji in škofi v Sloveniji, torej vseh proti vsem. K izničenju tega načrta je s svojim modrim vodenjem prispeval prav Vovk. Društvu, ki bi bilo neodvisno od cerkvenega vodstva, je sicer ostro nasprotoval, ker je sam izkušal, kakšne namene ima oblast s tem, vendar pa zoper člane ni

Z mariborskim škofom Maksimiljanom Držečnikom na drugem vatikanskem cerkvenem zboru v Rimu leta 1962.

izvajal nikakršnih cerkvenih sankcij, ker je vedel, pod kakšnim pritiskom so duhovniki, saj je bil partijski pritisk v Sloveniji najhujši v vsej državi. Pritiske in kritike pa je doživljal tako s strani državnih oblasti kot iz nekaterih cerkvenih krogov. Na zaslišanjih ga je UDV vedno znova skrajno grobo izsiljevala, naj duhovnikom priporoči vstop v OF oz. kasneje CMD, naj prizna njihova pravila, naj to postane uradno stanovsko duhovniško društvo. Ker tega ni storil, je

dolga leta zapirala duhovnike v njegovi bližini ... Po drugi strani pa so bili pogosti očitki nekaterih slovenskih emigrantskih duhovnikov, češ da je »rdeči škof« predvsem pa se je zameril nekaterim »prenapetim« hrvaškim škofom. Zaradi svojih stališč se je moral velikokrat zagovarjati na škofovskih konferencah pred nekaterimi hrvaškimi škofi, zadeva pa je odmevala celo v Vatikanu.

Škof Vovk s sobrati duhovniki ob birmovanju na Gozdu leta 1950.

Papež Janez XXIII. in nadškof Anton Vovk

Po smrti škofa Gregorija Rožmana je bil Anton Vovk 26. novembra 1959 imenovan za rezidencialnega škofa v Ljubljani. Dobra dva meseca kasneje je končno od oblasti dobil vsa dovoljenja, da je prvič po koncu vojne smel oditi v Rim, kjer je počastil grob apostolov Petra in Pavla in se dne 1. februarja 1960 srečal s svetim očetom Janezom XXIII. Tedaj se je škof Vovk opravičil papežu, da zaradi bolezni ne more poklekniti pred njim. Papež mu je odgovoril: »Jaz bi moral poklekniti pred Vami.« Ob tem kakor tudi ob naslednjih obiskih v Rimu, je na mnoge, ki so ga srečali, naredil močan globok vtis. V njem so prepoznali mučenca.

Papež Janez XXIII. je ljubljansko škofijo ob njeni 500. obletnici (22. decembra 1961) povzdignil v nadškofijo, škofa Antona Vovka pa v nadškofa.

Papež Janez XXIII. s škofom Antonom Vovkom na avdienci v Vatikanu, 1. februarja 1960.

Zaupanje v Gospoda – vir njegove moči

Vsem tegobam navkljub je Vovk svojo škofovsko službo opravljal z velikim veseljem. S svojo karizmatičnostjo, tako duhovno kot telesno, je bil izredno priljubljen med ljudmi. V njem so videli pravega dušnega pastirja in branik vere. Navduševal je s svojimi pridigami, ko je s svojim globokim glasom brez težav obvladoval vsak prostor. Rad se je udeleževal ljudskih slovesnosti, saj je med ljudmi kljub hudi boleznini dobival novih moči in spodbude. Leta 1957 je zapisal: »Še nikdar nisem padel v nezavest, pa vzdržim v poletju na nedeljo tudi dve veliki birmovanji. Reči moram, da sem svoje vrste zdrav bolnik, ki ga bolezen pri delu še nič ne ovira in tudi zgleda dobro. Dokler Bog hoče!« Izkazal se je tudi pri skrbi za lepoto cerkva. Kljub šibkemu gmotnemu stanju župnij je opozarjal na strokovno in estetsko prenavo in ureditev cerkva. Bil je sin gorenjske zemlje, trden, ponosen, neupogljiv in tudi neposreden, pa tudi domač in šaljiv. Okrog njegove šaljivosti se je spletlo veliko anekdot. Ostal je vever in nasmejan tudi tedaj, ko so mu nasprotniki povzročali težave. Tako se je na primer ves nasmejan peljal na vprežnem vozu s konjem, ker mu tedanja oblast ob birmovanju ni dovolila prevoza z avtomobilom. Bil je notranje popolnoma svoboden!

Če je duhovno in duševno Vovk vzdržal pritisk, pa je njegovo zdravje čedalje bolj slabelo. Kmalu potem, ko je prevzel vodenje škofije, sta se pojavili revmatizem in sladkorna bolezen, ki je dosegla višek z zažigom v Novem mestu. Ko je leta 1948 izvedel zanj, je zapisal: »Za bolezen pa res ne bo časa! Pa, še ta križ sprejmem.« Stopnjo sladkorja v krvi je imel tako zelo visoko, kar 320–345 stopinj (normalno je okrog 120), da bi mogel po medicinskih kriterijih večkrat pasti v nezavest. Umrl je po hudi bolezni 7. julija 1963, pokopan pa je bil na svojo željo pri sobratih duhovnikih na duhovniškem pokopališču na ljubljanskih Žalah.

Trpel je od prvega dne, ko je v roke prejel krmilo ljubljanske škofije. Bil je do konca zvest pričevalec Kristusovega evangelija v duhu svojega škofovskega gesla: V Gospoda

zaupam. Bil je v pravem pomenu besede mučenec že pred zažigom v Novem mestu, 20. januarja 1952.

Škofijski postopek za beatifikacijo je bil končan v Ljubljani, 12. oktobra 2007. Vsa dokumentacija je bila izročena Kongregaciji za zadeve svetnikov v Rimu 26. oktobra 2007.

Škof Anton Vovk je bil velik Marijin častilec. Ob 50-letnici kronanja brezjanske Marije Pomagaj na Brezjah, 1. septembra 1957.

Knjige o nadškofu Antonu Vovku:

- Ceglar, Ludvik:
Škof Vovk in njegov čas 1900–1963, Mohorjeva družba, Celovec, Ljubljana, Dunaj 1993–1998, 4 zvezki.
- Merlak, Ivan:
Za narod in Cerkev. Življenjepis božjega služabnika nadškofa Antona Vovka, Družina, Ljubljana 2002.
- Pust, Anton:
Božji služabnik Anton Vovk. Šmarnice za leto 2002, Družina, Ljubljana 2002.
- Pust, Anton:
Škof v plamenih, Družina, Ljubljana 2002.
- **V Gospoda zaupam.**
Iz zapiskov nadškofa Antona Vovka, zbral in uredil Bogdan Kolar, Družina, Ljubljana 2000.
- Vovk, Anton:
V spomin in opomin.
Osebni zapisi škofa Antona Vovka od 1945 do 1953, uredil Blaž Otrin, Družina, Ljubljana 2003.
- **Vovkov simpozij v Rimu**, uredil Edo Škulj, Slovenska teološka akademija v Rimu in Celjska Mohorjeva družba, Celje 2005.

*Ta predstavitev božjega služabnika nadškofa Antona Vovka je izšla v desetih jezikih in sicer v naslednjih deželah: v Ameriki, Argentini, Braziliji, Franciji, Italiji, na Madžarskem, v Nemčiji, na Nizozemskem, Poljskem, v Sloveniji in Španiji. Slovensko besedilo: Zvestoba božjega služabnika Anton Vovka, v: Mednarodna katoliška revija *Communio* 17 (2007) 219-228.*

Vrh tega je pričujoča knjižica na voljo v naslednjih sedmih jezikih: v angleškem, francoskem, italijanskem, nemškem, poljskem, slovenskem in španskem jeziku.

MOLITEV

k božjemu služabniku Antonu Vovku

*O Bog, v škofu Antonu Vovku
si dal svojemu ljudstvu dobrega pastirja
in pogumnega pričevalca za vero
v času preizkušnje. Prosimo te,
poveličaj ga pred vesoljno Cerkvijo,
da bo pred nami še močnejše
zablestel njegov zgled
in bosta po njem rasla
naša vera v tvojo
očetovsko Previdnost
in zaupanje v Marijino
materinsko varstvo.
Po Kristusu, našem
Gospodu.
Amen.*

Morebitna uslišanja
na priprošnjo
božjega služabnika
Antona Vovka pošljite
na naslov: Nadškofija,
Ciril-Metodov trg 4,
p.p. 1990, 1001 Ljubljana.

